

Hnutí DUHA

Zpravodaj sítě obcí směřujících k recyklační společnosti

2/2009

**Vlámské bazary
Pozvánka na exkurzi
Komunitní kompostárna**

Vážení čtenáři,

v novém čísle Zpravodaje se dozvíte, co ukázaly další rozborů odpadů. Tentokrát jsme se s rukavicemi vydali do Němčic nad Hanou a Dubicka v Olomouckém kraji.

Ve Dvoře Králové proběhl velmi užitečný průzkum názorů místních obyvatel na odpadové hospodářství. Podívejte se na stručný souhrn jeho výsledků a nechte se inspirovat k něčemu podobnému.

Máme pro vás také pozvánku na exkurzi zaměřenou na výměnu zkušeností obcí a měst. Hostitelem bude Zlínský kraj. Že mají v nakládání s bioodpady skutečně jasno, dokládá rozhovor s Milošem Šťastným z odboru životního prostředí a zemědělství.

O zajímavé nápady není nouze ani v zahraničí. Seznámíme vás s vlámskými bazary použitých věcí. Skvěle propracovaný systém ulevuje nejen skládkám, pomáhá také sociálně slabým nebo vyloučeným lidem. Se vzkazem, že nejlepší prevence je nevytvářet nový odpad, vás zdraví a hezký závěr léta přeje

Tomáš Příklad
Hnutí DUHA

Dvůr Králové: domácnosti volí snazší třídění a domácí kompostování

Že si při zavádění změn odpadového hospodaření můžeme usnadnit práci dotazníkem mezi obyvateli obce, jsme si ukázali už v minulém čísle na příkladu Ostopovic. Tentokrát jsme zapátrali, jak to dopadlo ve Dvoře Králové nad Labem. A výsledek? Královédvorští podporují snadnější třídění odpadů i domácí kompostování.

Dvůr Králové nad Labem má více než 16 tisíc obyvatel. Současný systém jim umožňuje třidit odpady do barevných kontejnerů a zvolit si vyšší platby za odvoz směsných odpadů – domácnost si vybere velikost nádoby na zbytkový odpad a také frekvenci svozu. Od toho se pak počítá výše poplatku. Před rokem město zahájilo také projekt omezující skládkování bioodpadů a zájemcům pronajalo za symbolickou částku plastové a dřevěné kompostéry. Vyškolení dobrovolníci na konci roku obešli s dotazníkem sto domácností s kompostérem a sto bez kompostéru, a srovnali jejich postoje k odpadům.

Kompostování na zahradě

Průzkum ukázal, že investice do kompostování přímo na zahradě má smysl. 90 % všech zapojených nemělo výhrady. Ocenili především praktičnost a možnost zpracovat zahradní odpad. Líbila se i „výhodná cena“. K pozitivním patří také zjištění, že samostatně kompostují dvě třetiny lidí z rodinných domů bez pronajatého kompostéru. A jako důležitý doplněk se ukázal také sběrný dvůr a mobilní svoz, který lidé využívají pro nadbytečný bioodpad ze zahrad.

Méně potěšil fakt, že část dotazovaných, kteří bydlí v rodinných domech a nekompostují, plní zahradními a kuchyňskými odpady popelnice na směsný odpad.

Z dotazníku vyplynuly také drobné rezervy kompostujících. Ukázalo se například, že 14 % respondentů vyhazuje shnilé ovoce do popelnice na směsný odpad a 7 % pálí listí z ořechů.

Obojí je přitom možné kompostovat nebo zdarma odevzdat na sběrném dvoře. Situaci by zlepšila větší informovanost a v případě kuchyňských odpadů nabídka kompostovatelných sáčků. O tyto služby projeví největší zájem samotní dotázaní.

Pytlový sběr

Možnost třídění druhotných surovin do barevných pytlů přímo v domácnostech by uvítalo 57 % dotázaných. Ostatní se vyjádřili záporně proto, že to mají blízko ke kontejnerům na tříděný odpad, chyběly jim informace nebo se obávali o nedostatek prostoru ve svém domě.

Pytlový sběr je přitom způsob, jak třídění usnadnit a přiblížit. Není třeba docházet daleko ke kontejnerům, svozová firma odebere pytel přímo od prahu domu. Přínosem je také podstatně vyšší čistota a množství vytríděného materiálu i konec přeplněným barevným kontejnerům (tato skutečnost vadila 45 % dotázaným). V dotazníku téměř všichni uvedli, že odpady třídí. Třetina by dokonce uvítala rozšíření sběru o další položky, zejména textil a kovy.

V jedné z otázek měli účastníci průzkumu seřadit několik různých opatření na škále od nejdůležitějšího až po aktivitu, do které by se nezapojili. Pro město z toho vyplynulo doporučení nepřestávat s motivací k domácímu kompostování a zavést pytlový sběr. Nepříliš překvapivě se také ukázalo, že respondenti s pronajatým kompostérem považovali za nejdůležitější pronajímání kompostérů, ostatní naopak zavedení pytlového sběru tříděných odpadů.

Další kroky

Ve Dvoře Králové nezůstalo pouze u průzkumu. Výsledky byly zpracovány do projektu Rozvoj integrovaného systému nakládání s komunálními odpady s prioritou zvýšení efektivity separace využitelných odpadů (papír, plasty, sklo, nápojové kartony, bioodpad). Město se nyní chystá spustit další kolo pronajímání kompostérů a vyzkoušet pytlový sběr v pilotní části města. Pro nová opatření se již podařilo získat podporu z fondu Královéhradeckého kraje.

Kompletní výsledky dotazníků včetně přehledných grafů najdete na webových stránkách www.hnutiduha.cz/obce/?pruzkumy.

x

Rozbor odpadu v Dubicku

Rozbor odpadu v Němčicích

Rozbor odpadů odhaluje realitu třídění

Dobrovolníci Hnutí DUHA v posledních týdnech vyrazili za dalšími rozborů odpadu a nahlédli do útrob domácností v Dubicku a Němčicích nad Hanou. Obě obce jsou zapojené do naší Sítě. Prohrabávání se němčickým odpadem přilákalo také Českou televizi. Poznatky získané analýzou odkryly slabiny i příležitosti ke změnám.

Dubicko

Kontejnery na směsné komunální odpady otevírá obsluha ve stanovených termínech a obyvatelé i místní škola, pošta a další instituce do nich vynášejí zbytkový nevytříděný odpad uložený v pytlích. Sypat do těchto kontejnerů bioodpad je zakázáno.

Rozbor 82 kilogramů směsného odpadu ukázal, že lidé v Dubicku třídí plasty, papír, sklo, nápojový karton a většinu vlastních bioodpadů ze zahrad kompostují. Přesto zůstal zelený odpad nejpočetnější nevytříděnou složkou. Zabíral asi čtvrtinu hmotnosti vzorku. Následoval jej směsný papír a s odstupem směsné plasty. Zbytkový odpad, který nelze dále využít a posílá se na skládky, představoval jedenáct procent hmotnosti vzorku. Skládal se především z kombinovaných materiálů, dětských plen nebo znečištěného dřeva. Nejvíce prostoru, zhruba polovinu, zabíraly plasty a papír.

Dubicko by tedy mělo obyvatele motivovat k důslednějšímu třídění a kompostování. Ukázalo se také, že je potřeba komunikovat s místními institucemi, zejména poštou a školou, které do směsného odpadu vyhazují hlavně neroztříděný papír. K preventivnímu opatření vzniku odpadu může patřit například propagace moderních látkových plenek.

Němčice nad Hanou

V Němčicích lze třídít sklo, plasty a papír do barevných kontejnerů rozmístěných v ulicích. Většina obyvatel vlastní zahradu, mají tedy možnost kompostovat zbytky z kuchyně a záhonků. Ostatní odpady odkládají do vlastních popelnic u domu.

Na dvoře městského úřadu prošlo rukama dobrovolníků 68 kilogramů odpadu. I zde byl hlavní složkou bioodpad. Jeho podíl byl však oproti Dubicku ještě vyšší – zhruba polovina celkové hmotnosti. Jednalo se převážně o zbytky z kuchyně, ovoce, zeleniny a květin. Sklo, papír a směsné plasty tvořily zhruba po deseti procentech hmotnosti. V analyzovaném vzorku dobrovolníci našli jen kolem 15 kusů PET lahví. I toto množství by však vystačilo na výrobu tří triček. Směsný odpad nakonec činil 3,7 % hmotnosti, po započtení jednorázových plenek a nevytříděné obuvi pak necelých deset procent.

I Němčicích nad Hanou by tedy bylo na místě zlepšit motivaci občanů k domácímu kompostování. Nabízí se také pytlový sběr jako opatření pro důslednější třídění papíru a směsných plastů.

Podrobné výsledky obou rozborů najdete na www.hnutiduha.cz/obce/?rozbor.

x

Vlámské bazary: chytrá prevence vzniku odpadu

Oblečení, starý nábytek, dlouho nečtená kniha, nadbytečný hrnec – straší doma, zabírají místo a nakonec skončí v popelnici, v lepším případě roztríděné ve sběrném dvoře. Odpadem se často stávají užitečné věci, které by někdo rád využil. Pokud je nevyhodíme, ale naopak nabídneme známým, směníme na bleším trhu nebo prodáme do bazaru, umožníme těmto věcem druhý život. Kromě toho napomůžeme zabránit vzniku dalších odpadů.

V oblasti opětovného využívání věcí stojí za zmínku činnost takzvaných „reuse center“. Autorizovaná střediska, která patří pod zastřešující evropskou organizaci Rreuse (www.rreuse.org), propojují sociální a ekologické cíle: Zajišťují opětovné využití výrobků a zaměstnávají lidi ze sociálně či jinak znevýhodněných skupin. Jejich činnost je nejrozšířenější v belgickém Vlámku. Tamními 31 centry KVK (Koepel van Vlaamse) prošlo jen za rok 2006 přes 40 tisíc tun věcí, z čehož byla téměř polovina opravena a připravena k prodeji.

Obyvatelé Vlámka vozí věci do bazaru sami, ale mohou si také zavolat odvoz přímo od domu. Kromě domácností získávají bazary zboží také ze sběrných dvorů. V prodejních, které vypadají lépe než většina českých bazarů, lze nakoupit textil, nábytek, hračky, spotřební elektroniku, pračky, nádobí, hodiny nebo třeba jízdní kola. Centra mají také své vlastní dílny a opravy. Vše probíhá na profesionální úrovni, na elektrická zařízení dostanete dokonce půlroční záruku.

Obchodů s vlastní marketingovou strategií funguje ve Vlámku celá stovka. Díky profesionálnímu přístupu a příjemným cenám se těší značné oblibě. Obrat za rok 2006 činil 20,9 milionů eur a celý systém zaměstnává 2850 lidí, převážně z řad dlouhodobě nezaměstnaných. Nejprodávanější položkou za poslední rok se stalo hlavně oblečení, odvézt si ale můžete i solidní starodávnou postel.

V České republice zatím na „reuse centra“ nenarážíme. Podobnou funkci však kromě soukromých bazarů hrají i stále oblíbenější bleší trhy. V Ostravě nebo Olomouci se konají jednou za měsíc, v Praze, Plzni nebo Mostu dokonce každý víkend. Uspořádat alespoň jednou za rok bleší trh může být zajímavou společenskou událostí i na malém městě nebo vesnici. Obec či město však může z vlastní iniciativy zřídit i stabilnější celoroční bazar, například u sběrného dvora. Možnosti, jak dát staré věci ještě jednu příležitost, se rozrostly také díky internetu a virtuálním aukcím.

Jeden z větších reuse obchodů

Reuse prodejna

Reuse prodejna, část s textilem

Máte-li zajímavou zkušenost nebo další námět, jak předcházet vzniku odpadů, neváhejte nám napsat na emailovou adresu: nikola.markova@hnutiduha.cz.

Více informací o nakládání s odpady ve Vlámku včetně podrobností o reuse centrech najdete v článku „Belgický recept na vysokou míru recyklace“: www.hnutiduha.cz/obce/?zkusenosti.

Inspiraci, jak založit sběrný dvůr s bazarem použitých věcí, můžete najít také v brožurě na našich stránkách: www.hnutiduha.cz/obce/?letaky.

Komunitní kompostárna může fungovat v každé obci

S Milošem Šťastným jsme se setkali v „Jednadvacítce“, baťovském mrakodrapu, v němž dnes sídlí krajský úřad Zlínského kraje. Za místní odbor životního prostředí s námi hovořil o bioodpadech a především o možnostech komunitního kompostování.

Jak byste popsal ideální nakládání s bioodpady?

Ideální je propojit komunitní kompostování zbytků zeleně se zpracováním ostatního bioodpadu z obce v odpadářském zařízení. Získaný materiál by se pak měl využívat v místě vzniku a zbytečně nevozit někam dál, ztrácí totiž na ekologickém přínosu. Zásada přepravovat odpady na co nejkratší vzdálenost stojí také v Plánu odpadového hospodářství ČR, který vyšel ve sbírce zákonů, a v Plánu odpadového hospodářství kraje, který vyšel ve vyhlášce – tudíž je pro všechny právně závazná.

Všimáte si, že lidé mají z komunitního kompostování obavy?

Člověk to nesmí s obavami zbytečně přehánět. Komunitní kompostování může fungovat v každé obci. Stačí vstřícný přístup obyvatel a kontrola přijatého materiálu a provozu kompostárny ze strany obce. Jde přeci jen o přírodní materiál. Komunitní kompostování není nijak omezeno zákonem o odpadech, takže se podle něj nedá sankcionovat. Obec si musí ošetřit sama, aby tato činnost nikomu a ničemu neškodila a materiál se jen nehromadil bez další úpravy a využití. V současné době vzniká pěkný projekt komunitní kompostárny například v Tlumačově, pomáháme jim s přípravou.

Mohou obce vyrobený kompost nabízet zpět občanům?

Mohou a například v Německu je to běžná praxe. Předpokládá se, že člověk na kompost nevynese něco, čím by si sám zpětně uškodil – například nějakým způsobem znečištěný materiál. Důležité je také to, že v případě komunitních kompostáren se nejedná o nakládání s odpady. Obec tedy se zbytky ze zeleně nezachází jako s komunálním odpadem, ale jako s materiálem ke zhodnocení.

Platí pro provozovatele komunitní kompostárny nějaká omezení?

Vlastníkem komunitní kompostárny se může stát jediné obec nebo jiná skupina občanů, například zahrádkáři. Musí k tomu zajistit různá opatření: oplocení, bránu či provozní dobu. Komunitní kompostárnu nemohou vlastnit například technické služby, jedná se totiž o jinou právnickou osobu. Provoz jim však může být svěřen prostřednictvím smlouvy o výkonu činnosti, což musí být ošetřeno jako služba. V opačném případě by se totiž jednalo o zařízení schvalované ve správním řízení podle zákona o odpadech.

Využije obec takto získaný kompost?

To už záleží na samosprávě. Může jím hnojit obecní plochy zeleně a nebo jej nabídnout občanům. Hnojivo je potřeba stále – do květináčů i na hnojení trávníků. Starostům zdůrazňujeme, že musí obyvatele zásobovat informacemi – tím rozptýlí případnou nedůvěru k využití kompostu.

Dokončení rozhovoru přineseme v příštím čísle zpravodaje.

Zlín

Ve Zlíně začal v roce 2008 pilotní projekt odděleného sběru bioodpadu, který se po úspěšném vyhodnocení rozšířil do dalších částí města. Domácnosti zde mají k dispozici speciální odvětrávané nádoby na bioodpad (tzv. kompostejnery) a menší koš na bioodpad z kuchyní. Svaz a zpracování zajišťují Technické služby Zlín, cílovou stanicí bioodpadů je fermentor EWA.

Staré Město

Ve Starém Městě třídí bioodpad na sídlištích již od roku 1995, před dvěma lety se zapojily i ostatní části města. Svaz probíhá co čtrnáct dní, město používá klasické hnědé popelnice bez větracích otvorů. Lidé si zde také mohou zakoupit kompostovatelné sáčky usnadňující třídění bioodpadů.

Vsetín

Ve Vsetíně vsadili na podporu domácího kompostování a nabídli občanům kompostéry za symbolické nájemné. Stejně jako ve Zlíně zde mají zkušenosti s aerobním fermentorem EWA na zpracování bioodpadů. Využívají jej však primárně pro řešení odpadů z městské zeleně.

Fermentor EWA je stroj na zpracování biologicky rozložitelných odpadů, včetně vedlejších živočišných produktů a kalů z komunálních čistíček odpadních vod. Probíhá v něm řízená fermentace, během níž je vložený materiál stabilizován a hygienizován. Výstup lze využít jako biopalivo nebo jako kompost k agrotechnickému využití (po dozrání). Ve Zlíně je produkt z fermentoru dodáván jako palivo místní teplárně. Fermentor EWA vyvinula česká firma, jeho instalace ve Zlíně byla prvním zkušebním provozem.

Komunitní kompostárna je jednou z nejlevnějších možností, jak bioodpad zpracovat v místě jeho vzniku, a může doplňovat jakýkoli systém nakládání s bioodpady. U zlínského hřbitova provozuje takovéto zařízení odbor městské zeleně.

Pozvánka na exkurzi

Biodpady v obcích: úspěšné projekty Zlínského kraje

Hnutí DUHA vás zve 19. října na exkurzi za zajímavými příklady nakládání s biodpady. Vydáme se do Zlínského kraje, který jako jeden z mála úspěšně snižuje množství zbytků z kuchyní a zahrad na skládkách. Uvidíme mnoho inspirativních přístupů a nápadů.

Předběžný program

10:15–12:50

Zástupci jednotlivých městských úřadů představí způsob nakládání s biodpady ve Zlíně, Starém Městě u Uherského Hradiště a ve Vsetíně.

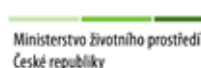
13:00–14:20

Oběd

14:30–16:00

Prohlídka aerobního fermentoru EWA, který provozují Technické služby Zlín, a komunitní kompostárny na městskou zeleň u Lesního hřbitova ve Zlíně.

Počet míst pro účastníky exkurze je omezený. Přednostně je nabízíme členům Sítě obcí. Zájemci, kteří se ještě nepřihlásili, tak mohou učinit na emailu nikola.markova@hnutiduha.cz.

Vytvořeno za pomoci finančních mechanismů EHP/Norska prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti. Projekt byl finančně podpořen v grantovém řízení MŽP. Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

A › Bratislavská 31, 602 00 Brno
T › 545 214 431
F › 545 214 429
E › info@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz

Zpracovala Nikola Marková.
Fotografie: Nikola Marková, archiv Hnutí DUHA, www.sxc.hu
Vydalo Hnutí DUHA, září 2009.

Hnutí DUHA s úspěchem prosazuje ekologická řešení, která zajistí zdravé a čisté prostředí pro život každého z nás. Navrhujeme konkrétní opatření, jež sníží znečištění vzduchu a vody, pomohou omezit množství odpadu, chránit krajinu nebo zbavit potraviny toxických látek. Naše práce zahrnuje jednání s úřady a politiky, návrhy zákonů, kontrolu průmyslových firem, pomoc lidem, rady domácnostem a vzdělávání, výzkum, informování novinářů i spolupráci s obcemi. Hnutí DUHA působí celostátně, v jednotlivých městech a krajích, i na mezinárodní úrovni. Je českým zástupcem Friends of the Earth International, největšího světového sdružení ekologických organizací.